

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

С. Лавренко

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 013 Початкова освіта

Харків - 2023

УДК 373.3.016(072)
ББК 74.202.21р30
Г85

Укладач: Лавренко С.О.

Рецензенти:

Довженко Т.О. – докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри початкової і професійної освіти, декан факультету початкового навчання ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Мкртічян О.А. – докторка педагогічних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри початкової і професійної освіти ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Лавренко С. Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Педагогічні технології початкової школи» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. 39 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди
Протокол № 1 від 18.01.2023

У методичних рекомендаціях наведено робочу програму навчальної дисципліни, рекомендації щодо організації роботи з науковою літературою, слухання лекцій та опрацювання лекційного матеріалу, підготовки та участі в семінарських та практичних заняттях на основі ілюстративного матеріалу, наведеного у додатках.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
© Лавренко С.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ».....	5
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З НАУКОВОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ.....	18
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СЛУХАННЯ ЛЕКЦІЙ ТА ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ.....	22
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА УЧАСТІ В СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ.....	24
ДОДАТКИ.....	27
Додаток 1. Тематичні конспекти.....	27
Додаток 2. Педагоги-засновники авторських методик.....	36

ВСТУП

Сучасна початкова школа – це унікальний освітній процес, орієнтований на формування компетенцій, набуття знань, умінь, навичок, а насамперед – на формування функціональної грамотності молодших школярів; це рівень початкової загальної освіти відповідно до Державного стандарту початкової освіти.

Найважливішим інструментарієм вчителя початкових класів є сучасні освітні технології. Нові пріоритети в освіті спонукають вчителів до пошуку нових сучасних ефективних освітніх технологій, що дозволяють досягти більш високих результатів навчання та виховання учнів, та впроваджувати їх у шкільне життя. Освоєння майбутніми вчителями початкових класів сучасних освітніх технологій є пріоритетним напрямом у оволодінні основами професійної педагогічної діяльності. Оновлення технологічного забезпечення освітнього процесу на основі переосмислення традиційних технологій з опорою на сучасні підходи до технологізації освіти, широкий культурний контекст – важливе завдання у підготовці майбутніх учителів початкової школи.

Важливу роль у підготовці бакалаврів зі спеціальності 013 Початкова освіта відіграє вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Педагогічні технології початкової школи», програма якої складена відповідно до освітньої програми підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 013 Початкова освіта.

Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди», вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Педагогічні технології початкової школи» відбувається під час лекційних та семінарських занять, консультацій, самостійної роботи здобувачів та контрольних заходів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Педагогічні технології в початковій школі» є концептуальні та теоретичні положення педагогічних технологій, використання яких є результативним в освітньому процесі початкової школи, особливості організації навчання і виховання молодших школярів на основі технологічного підходу.

Навчальна дисципліна «Педагогічні технології в початковій школі» містить три модулі.

У першому модулі «Системні педагогічні технології» (20 год.) розглядаються питання сутності, завдань, методів впровадження педагогічних технологій в освіті та особливості реалізації системних педагогічних технологій у сучасній у початковій школі.

У другому модулі «Модульні та локальні педагогічні технології» (2 кред., 61 год.) розглядаються питання особливостей реалізації модульних та локальних педагогічних технологій, в основі яких особистісна орієнтація педагогічного процесу, ефективність управління процесу навчання та інтенсифікація діяльності учнів, своєрідність інтерактивних технологій, проектного та розвивального навчання, аналізуються педагогічні технології з окремих предметів початкової школи.

У третьому модулі «Педагогічні технології освітнього процесу сучасної початкової школи України» (9 год.) розглядаються потенціал сучасних педагогічних технологій Нової української школи.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Мова викладання: українська			
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> <i>(шифр і назва)</i>	Вид дисципліни: обов'язкова	
	Спеціальність <u>013 Початкова освіта</u> <i>(шифр і назва)</i>		
Модулів – 3	Освітня програма <u>Початкова освіта</u> <i>(назва)</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		4	4/3/2
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		8	8
		Лекції	
		18 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		54 год.	74 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		іспит	іспит
Пререквізити навчальної дисципліни	«Загальні основи педагогіки (Вступ до спеціальності. Основи педагогіки. Основи наукових досліджень)» (8 кред., 240 год.), «Теорія та методика виховання» (3 кред., 90 год.), «Дидактика» (4 кред., 120 год.), «Педагогічна майстерність» (4 кред., 120 год.), «Історія педагогіки та порівняльна педагогіка» (3 кред., 90 год.)		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36/54 (2/3)

для заочної форми навчання – 16/74 (8/37)

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Призначення навчальної дисципліни: вивчення навчальної дисципліни *«Педагогічні технології початкової школи»* передбачає ознайомлення здобувачів з основними поняттями, принципами, методами та прийомами педагогічних технологій початкової школи, формування педагогічного світогляду майбутніх спеціалістів, розвиток критичного мислення, розуміння перспектив розвитку початкової освіти, формування здатності до аналізу, синтезу, вироблення умінь застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

Мета вивчення навчальної дисципліни *«Педагогічні технології початкової школи»* - опанування майбутніми вчителями початкової школи теоретичних положень педагогічних технологій, ознайомлення з напрямками їхньої реалізації в освітньому процесі початкової школи; сформувати у майбутніх педагогів готовність до впровадження сучасних технологій у практику Нової української школи.

Завдання вивчення дисципліни *«Педагогічні технології початкової школи»*:

- ознайомити студентів з теоретичними положеннями педагогічних технологій, їх фундаментальною спільністю, істотними ознаками;
- забезпечити оволодіння здобувачами знаннями і вміннями добору змісту навчального матеріалу, оптимальних методів, прийомів, форм та засобів навчання й виховання молодших школярів відповідно до навчальних можливостей учнів, рівня їхнього розвитку та умов освітньо-розвивального середовища початкової школи;
- сформувати позитивне ставлення і прагнення майбутніх учителів початкової школи до творчого оволодіння інноваційними освітніми технологіями, самостійності, дослідницької діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньої програми формуються програмні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні комплексні завдання та практичні проблеми в галузі початкової загальної освіти на основі застосування сучасних психолого-педагогічних концепцій, технологій та методик виховання, навчання, розвитку дітей молодшого шкільного віку, зокрема в ситуаціях невизначеності.

ЗК 1. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів; чинним нормативним забезпеченням початкової, позакласної та позашкільної освіти тощо.

СК 1. Здатність до застосування знань і умінь із циклу предметів загальної та професійної підготовки, що є теоретичними засадами побудови змісту освітніх галузей, визначених Держстандартом.

СК 3. Здатність організовувати освітній процес у Новій українській школі як цілісну систему формування особистості дитини молодшого шкільного віку у взаємозв'язку всіх його компонентів (мети і завдань, чинників впливу, закономірностей і принципів, методів, прийомів, засобів, форм навчання і виховання, діагностики й корекції результатів).

СК 11. Здатність упроваджувати інноваційні підходи і технології до вивчення освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти.

У результаті опанування змісту навчальної дисципліни здобувачі мають досягнути таких програмних результатів навчання:

ПРН 3. Знати сучасні концепції, завдання, зміст, методи, організаційні форми і засоби початкової освіти; особливості та інструментарій психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу; методи діагностики та корекції психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку.

ПРН 4. Уміти аналізувати і застосовувати сучасні підходи до навчання, розвитку, виховання й соціалізації молодших школярів, що визначені Державним стандартом початкової освіти, Концепцією «Нова українська школа».

ПРН 7. Уміти організовувати освітній процес як цілісну систему формування особистості дитини молодшого шкільного віку у взаємозв'язку всіх його компонентів (мети і завдань, чинників впливу, закономірностей і принципів, методів, прийомів, засобів, форм навчання і виховання, діагностики й корекції результатів).

ПРН 11. Реалізувати педагогіку партнерства між усіма учасниками освітнього процесу – у спільній діяльності вчителя й учнів, учителя і батьків.

ПРН 18. Аналізувати історію створення і формування світової та української педагогічної думки, етапи її становлення, тенденції розвитку. Уміти застосовувати в освітньому процесі початкової школи інноваційні підходи, новації, сучасний педагогічний досвід, втілювати інтегроване навчання (внутрішньопредметне, міжпредметне).

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

8 семестр

Змістовий модуль 1. Системні педагогічні технології.

Тема 1. Технологічний підхід в освіті.

Сутність поняття «педагогічна технологія». Взаємозв'язок освітніх, педагогічних та навчальних технологій. Структура педагогічних технологій (концептуальний, змістовний, процесуальний елементи). Характерна ознака та специфіка педагогічних технологій. Кроки педагогічних технологій.

Тема 2. Особливості використання системних педагогічних технологій в умовах сучасної початкової школи.

Вальдорфська педагогіка. Розуміння дитини та основне завдання школи у вальдорфській педагогіці. Концептуальні положення, особливості змісту та методики вальдорфської педагогіки. Особливості устрою та організації вальдорфських шкіл.

Технологія саморозвитку М. Монтессорі. Концептуальні положення, мета, завдання, зміст. Педагогічний агностицизм М. Монтессорі. Способи взаємодії педагога з дитиною за технологією М. Монтессорі.

«Школа для життя, через життя» Ж.-О. Декролі. Концептуальні засади та особливості змісту технології.

«Йена-план-школа» П. Петерсена. Концептуальні засади та особливості змісту технології.

«Школа успіху і радості» С. Френе. Концептуальні засади та особливості змісту технології.

Змістовий модуль 2. Модульні та локальні педагогічні технології.

Тема 1. Педагогічні технології, в основі яких особистісна орієнтація педагогічного процесу.

Теоретичні основи особистісно орієнтованої моделі навчання. Основні положення та ознаки організації та здійснення освітнього процесу за принципами особистісно орієнтованого навчання. Загальна характеристика педагогічних технологій на основі особистісної орієнтації педагогічного процесу.

Цільові орієнтири педагогіки співробітництва. Педагоги-новатори, які започаткували педагогіку співробітництва. Напрями педагогіки співробітництва.

Гуманно-особистісна технологія Ш. О. Амонашвілі. Цільові орієнтири, концептуальні положення. Особливості змісту та методики. Оцінювання діяльності учнів.

Тема 2. Педагогічні технології, в основі яких ефективність управління процесу навчання та інтенсифікація діяльності учнів.

Технологія С. М. Лисенкової: цільові орієнтири та концептуальні положення. Перспективно-випереджаюче навчання. Коментоване управління. Опорні схеми та їх використання на уроках.

Технологія інтенсифікації навчання на основі схемних та знакових моделей навчального матеріалу В. Ф. Шаталова. Цільові орієнтири, принципи та особливості змісту технології. Опорні конспекти. Етапи роботи з опорними конспектами. Контроль знань учнів, форми контролю. Методичні прийоми.

Колективний спосіб навчання. Залежність способів навчання від виду спілкування в історичному розрізі. Цільові орієнтації та принципи технології О. Г. Рівіна – В. К. Д'яченка. Основні переваги КСН. Особливості методики КСН у порівнянні з ГСН. Види парної роботи.

Навчання в об'єднаних загальною навчальною метою малих групах учнів за опосередкованого керівництва вчителем і його співпраці з учнями. Керування навчальною роботою кожного учня опосередковано, через завдання, що регулюють діяльність учнів. Стосунки співпраці між учителем і учнями. Співпраця і взаємодопомога учнів.

Групова навчальна діяльність як засіб активізації і підвищення результативності навчання учнів, виховання гуманних стосунків між ними, самостійності, уміння доводити і відстоювати свою точку зору, прислухатися до думки товаришів, культури ведення діалогу, відповідальності за результати своєї праці. Розвиток організаторських якостей молодших школярів, уміння розподіляти обов'язки, спілкуватися між собою, вирішувати конфлікти, які виникають у спільній діяльності.

Тема 3. Потенціал інтерактивних технологій та проектного навчання у початковій школі.

Інтерактивні технології навчання. Групи інтерактивних технологій навчання. Особливості використання інтерактивних технологій навчання в початковій школі. Структура і методика інтерактивного уроку. Методологічні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі інтерактивного навчання.

Сутність та мета проектного навчання. Типи проектів. Критеріальні вимоги до проектних технологій (наявність освітньої проблеми, дослідницький характер пошуку рішення проблеми, структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування, моделювання умов, самодіяльний характер творчої активності, практичне чи теоретичне значення результату, педагогічна цінність діяльності, партнерська взаємодія учасників). Основні етапи проектної діяльності. Особливості проектної діяльності молодших школярів. Роль педагога та батьків в організації проектної діяльності учнів.

Тема 4. Технології розвивального навчання.

Сутність поняття «розвиток». Закономірності розвитку особистості. Зона актуального розвитку та зона найближчого розвитку.

Концептуальні положення систем розвивального навчання (Л. В. Занков, Д. Б. Ельконін, В. В. Давидов). Принципи та особливості змісту систем розвивального навчання.

Особливості організації навчального процесу. Структура уроку в системі розвивального навчання. Вимоги до особистості педагога. Діяльність вчителя на уроках в системі розвивального навчання.

«Інтелект України» як педагогічна технологія. Концептуальні положення, мета, завдання.

Технологія розвитку критичного мислення. Види роботи учнів і вчителя. Трьохфазова структура уроку: виклик, осмислення, рефлексія.

Системи розвивального навчання зі спрямованістю на розвиток творчих якостей особистості (І.П. Волков, І.П. Іванов, Г.С. Альтшуллер). Технологія творчого розвитку мислення І. П. Волкова. Акценти мети. Концептуальні положення та шляхи впровадження технології.

Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера. Сутність та специфіка творчої діяльності. Методи й прийоми виховання пізнавальних і творчих здібностей дітей засобами ТРВЗ.

Технологія колективно творчого виховання І. П. Іванова як засіб реалізації триєдиної мети освіти: навчання, виховання і розвиток. Концептуальні положення. Мета і завдання технології. Колективно творчі справи як основа технології. Організація КТС та її результат. Вимоги до особистості педагога.

Технологія раннього розвитку родини Нікітіних. Розвивальні ігри Б. П. Нікітіна.

Тема 5. Педагогічні технології з окремих навчальних предметів.

Природовідповідне виховання грамотності О. М. Кушніра. Мета та завдання технології. Технологічні картки розвитку навичок читання, навичок письма, опанування граматичного феномену. Оцінювання результатів. Оцінка зміни замість оцінки стану. Використання аудіовідеозасобів.

Удосконалення навичок читання за методикою І. Т. Федоренка. Швидкочитання. Зорові та слухові диктанти.

Технології раннього та інтенсивного навчання грамоти М. О. Зайцева. Мета та концептуальні положення. Технологічний ланцюжок виконання. Послідовність тематики. Методика раннього навчання Г. Домана.

Технологія вдосконалення загальнонавчальних умінь у початковій школі В. М. Зайцева. Мета та концептуальні положення. Підготовка до навчання дітей дошкільного віку. Оптимальне читання. Підвищення обсягу письма та орфографічної грамотності. Удосконалення обчислювальних умінь. Зберігання навчальних умінь під час канікул. Загальноорганізаційні рекомендації.

Технологія навчання каліграфічному письму Є. М. Потапової. Розвиток мускульної пам'яті. Розвиток тактильної пам'яті. Закріплення отриманих відомостей за допомогою трафарету букв.

Змістовий модуль 3. Педагогічні технології освітнього процесу сучасної початкової школи України.

Тема 1. Освітній ресурс педагогічних технологій НУШ у контексті інноватизації початкової освіти учнів.

Інтегроване навчання: діяльнісний та тематичний підходи. Організаційні системи Daily 5 (Читання і письмо) і Daily 3 (Математика). Технологія «Читання та письмо для розвитку критичного мислення». Практика ранкових зустрічей у Новій українській школі. Методика підготовки лепбуку, інтелект-карт.

Дистанційне навчання як педагогічна технологія. Особливості організації дистанційної форми навчання молодших школярів. Впровадження хмарних технологій (хмарний сервіс Офіс 365), проект «Школа 3.0», освітніх каналів на YouTube, мультимедійних засобів навчання молодших школярів.

Застосування арттерапевтичних технологій. Музикотерапія, естетотерапія мистецькими засобами: театральнo-драматична діяльність, пісенна терапія, бібліотерапія, терапія кольором, лялькотерапія. Естетотерапія природними та ігровими засобами: ігрова терапія, пісочна терапія, анімалотерапія, хореографія та формокорекційна ритмопластика, сміхотерапія.

STEM-, STEAM-, STREAM-освіта дітей та молоді в зарубіжних країнах та Україні.

Технологія перегорнутого навчання («перегорнуті уроки»).

Школа усного рахунку «Соробан».

Сугестивна технологія: виникнення, концептуальні положення, мета і завдання. Аутогенне тренування, медитація, аутосугестія, релаксація, релаксопедія, сугестивна педагогіка, сугестологія.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	с	лр	ср		л	п	с	лр	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Системні педагогічні технології.												
Тема 1. Технологічний підхід в освіті.	7	2	-	-	-	5	9	1	-	-	-	8
Тема 2. Особливості використання системних педагогічних технологій в умовах сучасної початкової школи.	13	4	-	2	-	7	11	1	-	1	-	9
Разом за змістовим модулем 1	20	6	-	2	-	12	20	2	-	1	-	17
Змістовий модуль 2. Модульні та локальні педагогічні технології.												
Тема 1. Педагогічні технології, в основі яких особистісна орієнтація педагогічного процесу.	13	4	-	2	-	7	12	2	-	1	-	9
Тема 2. Педагогічні технології, в основі яких ефективність управління процесу навчання та інтенсифікація діяльності учнів.	11	2	-	2	-	7	11	1	-	1	-	9
Тема 3. Потенціал інтерактивних технологій та проектного навчання у початковій школі.	11	2	-	2	-	7	11	1	-	1	-	9
Тема 4. Технології розвивального навчання.	13	2	-	4	-	7	11	1	-	1	-	9
Тема 5. Педагогічні технології з окремих навчальних предметів.	13	2	-	4	-	7	14	1	-	1	-	12
Разом за змістовим модулем 2	61	12	-	14	-	35	59	6	-	5	-	48
Змістовий модуль 3. Педагогічні технології освітнього процесу сучасної початкової школи України.												
Тема 1. Освітній ресурс педагогічних технологій НУШ у контексті інноватизації початкової освіти учнів.	9	-	-	2	-	7	11	-	-	2	-	9
Разом за змістовим модулем 3	9	-	-	2	-	7	11	-	-	2	-	9
	90	18	-	18	-	54	90	8	-	8	-	74

4.1. Теми лекцій

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
1.	Технологічний підхід в освіті.	2	1
2.	Особливості використання системних педагогічних технологій в умовах сучасної початкової школи.	4	1
3.	Педагогічні технології, в основі яких особистісна орієнтація педагогічного процесу.	4	2
4.	Педагогічні технології, в основі яких ефективність управління процесу навчання та інтенсифікація діяльності учнів.	2	1
5.	Потенціал інтерактивних технологій та проектного навчання у початковій школі.	2	1
6.	Технології розвивального навчання.	2	1
7.	Педагогічні технології з окремих навчальних предметів.	2	1
8.	Освітній ресурс педагогічних технологій НУШ у контексті інновації початкової освіти учнів.	-	-
	<i>Разом</i>	<i>18</i>	<i>8</i>

4.2. Теми практичних занять

4.3. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
1.	Технологічний підхід в освіті.	-	-
2.	Особливості використання системних педагогічних технологій в умовах сучасної початкової школи.	2	1
3.	Педагогічні технології, в основі яких особистісна орієнтація педагогічного процесу.	2	1
4.	Педагогічні технології, в основі яких ефективність управління процесу навчання та інтенсифікація діяльності учнів.	2	1
5.	Потенціал інтерактивних технологій та проектного навчання у початковій школі.	2	1
6.	Технології розвивального навчання.	4	1
7.	Педагогічні технології з окремих навчальних предметів.	4	1
8.	Освітній ресурс педагогічних технологій НУШ у контексті інновації початкової освіти учнів.	2	2
	<i>Разом</i>	<i>18</i>	<i>8</i>

4.4. Теми лабораторних занять

4.5. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми / розділу	Форми роботи	Критерії оцінювання	Кількість годин
----------	----------------------	-----------------	------------------------	--------------------

1.	Технологічний підхід в освіті. Підготувати огляд періодичної преси з питань модернізації освітнього процесу початкової школи.	огляд преси		5	8
2.	Особливості використання системних педагогічних технологій в умовах сучасної початкової школи. Розробити ментальну карту даної теми. Скласти тези про особливості вальдорфської педагогіки, Монтесорі-педагогіки.	ментальна карта, тези	За повну узгоджуваність завдання з ключовими словами теми, висвітлення питання в різних аспектах,	7	9
3.	Педагогічні технології, в основі яких особистісна орієнтація педагогічного процесу. Підготувати есе на тему: «Використання гуманно-особистісної технології Ш.О. Амонашвілі у сучасній початковій школі». Прочитати книгу Ш.О. Амонашвілі та законспектувати її основні ідеї.	есе, конспект	вчасне виконання – 1,5 бали (денна форма навчання), 4 бали (заочна форма навчання)	7	9
4.	Педагогічні технології, в основі яких ефективність управління процесу навчання та інтенсифікація діяльності учнів. Розробити 3 опорних конспекти для початкових класів. Скласти 3 опорні схеми з української мови (математики) по аналогії зі схемами С.М. Лисенкової. Розробити диференційовані завдання з української мови (математики).	розробка опорних конспектів, опорних схем, диференційованих завдань	За часткову узгоджуваність завдання з ключовими словами теми, висвітлення питання в окремому аспекті,	7	9
5.	Потенціал інтерактивних технологій та проектного навчання у початковій школі. Законспектувати основні положення: Стебна О.В. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 176 с. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку. <i>Початкова школа</i> . 2007. № 7.	конспект	вчасне виконання – 1 бал (денна форма навчання), 2 бали (заочна форма навчання)	7	9
6.	Технології розвивального навчання. Розробити план проведення 2 колективно творчих справ для дитячого оздоровчого табору. Законспектувати основні методи розвитку творчої уяви. Законспектувати основні положення: Сходінками творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі : [автори-упорядники: О.В.Лесіна, В.П.Телячук]. Харків : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. 75 с	план проведення КТС, конспект	Завдання не виконане – 0 балів	7	9

7.	Педагогічні технології з окремих навчальних предметів. Підготувати есе на тему: «Педагогічні умови використання технологій раннього й інтенсивного навчання грамоти (М.О. Зайцев)»	есе		7	12
8.	Освітній ресурс педагогічних технологій НУШ у контексті інноватизації початкової освіти учнів. Визначити спільні та відмінні риси STEM-, STEAM-, STREAM-освіти. Розробити дві ранкові зустрічі. Законспектувати основні положення: Чепурний Г.А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 148 с.	розробка ранкових зустрічей, конспект		7	9
	<i>Разом</i>		12 (стац), 32 (заоч)	54	74

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- словесні методи (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичні методи;
- наочні методи (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, підготовка есе, розробка ментальних карт, опорних конспектів, опорних схем, диференційованих завдань, ранкових зустрічей, плану проведення КТС);
- відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, веб-орієнтовані);
- самостійна робота (виконання завдань).

6. КОНТРОЛЬ І ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методика оцінювання ґрунтується на принципах об'єктивності, прозорості, гнучкості та високої диференціації.

6.1. Шкала оцінювання здобувачів за системою ECTS

Рейтингова Оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	74 – 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 – 73 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності

E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень балів знань (умінь)
FX	35 – 59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1 – 34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

6.2. Види контролю

В умовах кредитної системи навчання контроль успішності здобувачів вищої освіти з кожної навчальної дисципліни поділяється на вхідний (попередній), поточний (тематичний), модульний та підсумковий (семестровий контроль, підсумкову атестацію) контроль.

6.3. Форми та метод оцінювання

- усне опитування;
- презентації результатів виконаних завдань;
- виконання та захист самостійної роботи;
- підготовка та робота на семінарських заняттях;
- оцінювання модульного контролю;
- підсумковий контроль (іспит).

Оцінювання навчальної дисципліни відбувається за 100-бальною шкалою упродовж семестру. Оскільки підсумковою формою контролю є іспит, то протягом семестру здобувач за всіма видами та формами роботи може отримати 60 балів, а склавши іспит – 40 балів.

6.4. Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів

денна форма навчання

Назва виду діяльності та контролю	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	6	6	-	-
Підготовка та робота на семінарському занятті	4	1	4	7	28	1	4
Робота на практичному занятті	-	-	-	-	-		
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-		
Виконання завдань для самостійної роботи	1,5	2	3	5	7,5	1	1,5
Виконання модульного контролю	1	1	1	1	1	1	1
Виконання і захист ІНДЗ	-	-	-	-	-	-	-
			11		42,5		6,5
Іспит				40			

Максимальна кількість балів протягом семестру:	100
--	-----

заочна форма навчання

Назва виду діяльності та контролю	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	3	3	-	-
Підготовка та робота на семінарському занятті	4,5	1	4,5	2	9	1	4,5
Робота на практичному занятті	-	-	-	-	-		
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	-	-	-	-	-		
Виконання завдань для самостійної роботи	4	2	8	5	20	1	4
Виконання модульного контролю	2	1	2	1	2	1	2
Виконання і захист ІНДЗ	-	-	-	-	-		
			15,5		34		10,5
Іспит		40					
Максимальна кількість балів протягом семестру:		100					

Див.: Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка / Боярська-Хоменко А., Ворожбіт-Горбатюк В., Собченко Т. Харків, 2021. URL:<https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6383/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C%20%D1%96%20%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BD%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%8F%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%B7%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87%D1%96%D0%B2%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%28%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%29%20%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%20%D1%80%D0%B5%D0%BA.pdf>

7. ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

8. ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сутність поняття «педагогічна технологія».
2. Структура педагогічної технології.
3. Характерна ознака та специфіка педагогічної технології.
4. Етапи педагогічної технології.
5. Концептуальні положення, особливості змісту та методики вальдорфської педагогіки.
6. Особливості устрою та організації вальдорфських шкіл.

7. Технологія саморозвитку М. Монтесорі.
8. Способи взаємодії педагога з дитиною за технологією М. Монтесорі.
9. Концептуальні засади та особливості змісту технології Ж.-О. Декролі.
10. Концептуальні засади та особливості змісту технології П. Петерсена.
11. Концептуальні засади та особливості змісту технології С. Френе.
12. Мета і завдання особистісно орієнтованого навчання.
13. Становлення та розвиток педагогіки співробітництва.
14. Цільові орієнтації педагогіки співробітництва.
15. Педагоги-новатори, які започаткували педагогіку співробітництва.
16. Гуманно-особистісна технологія Ш. О. Амонашвілі.
17. Цільові орієнтири, концептуальні положення гуманно-особистісної технології Ш.О. Амонашвілі.
18. Особливості змісту та методики гуманно-особистісної технології Ш.О. Амонашвілі.
19. Перспективно-випереджаюче навчання в технології С.М. Лисенкової.
20. Коментоване управління в технології С.М. Лисенкової.
21. Опорні схеми С.М. Лисенкової та їх використання на уроках.
22. Цільові орієнтації та принципи технології В.Ф. Шаталова.
23. Особливості змісту технології В.Ф. Шаталова.
24. Етапи роботи з опорними конспектами В.Ф. Шаталова.
25. Контроль знань учнів за технологією В.Ф. Шаталова.
26. Колективний спосіб навчання як педагогічна технологія.
27. Види парної роботи.
28. Мета та завдання технології організації групової навчальної діяльності школярів.
29. Етапи організації групової роботи.
30. Принципи та особливості інтерактивних технологій.
31. Групи інтерактивних технологій.
32. Сутність та принципи методу проектів.
33. Етапи та вимоги до методу проектів.
34. Становлення методу проектів у зарубіжній та вітчизняній педагогіці.
35. Типологія проектів.
36. Сутність поняття «розвиток». Закономірності розвитку особистості.
37. Зона актуального розвитку та зона найближчого розвитку.
38. Принципи та особливості змісту навчального предмета в системі розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова.
39. Особливості проекту «Інтелект України» в початковій школі.
40. Сутність технології розвитку критичного мислення.
41. Види роботи учнів і вчителя при технології розвитку критичного мислення.
42. Побудова уроку в технології критичного мислення.
43. Технологія творчого розвитку мислення І.П. Волкова.
44. Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера.
45. Колективно творчі справи як основа технології І.П. Іванова.
46. Ровивальні ігри Б.П. Нікітіна та їх вплив на розвиток дитини.
47. Зорові та слухові диктанти за методикою І. Федоренка.
48. Підготовка дошкільнят за методикою М.О. Зайцева.
49. Технологія удосконалення навчальних умінь у початковій школі В.М. Зайцева.
50. Підготовка дитини до письма за методикою Є.М. Потапової.
51. Організаційні системи Daily 5 (Читання і письмо) і Daily 3 (Математика).
52. Практика ранкових зустрічей у Новій українській школі.
53. Методика підготовки лепбуку, інтелект-карт.
54. Особливості організації дистанційної форми навчання молодших школярів.
55. Застосування арттерапевтичних технологій.
56. Музикотерапія, естетотерапія мистецькими засобами: театральна-драматична діяльність, пісенна терапія, бібліотерапія, терапія кольором, лялькотерапія.

57. Естетотерапія природними та ігровими засобами: ігрова терапія, пісочна терапія, анімалотерапія, хореографія та формокорекційна ритмопластика, сміхотерапія.
58. STEM-, STEAM-, STREAM-освіта дітей та молоді в зарубіжних країнах та Україні.
59. Технологія перегорнутого навчання («перегорнуті уроки»).
60. Сугестивна технологія: виникнення, концептуальні положення, мета і завдання.

9. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичний комплекс дисципліни:
конспекти лекцій, програма курсу, структурно-логічна схема вивчення дисципліни, завдання для самостійної роботи, ілюстративні матеріали. Здобувачі мають доступ до електронного варіанту методичних вказівок до практичних занять, силабусу навчальної дисципліни.

Розроблений дистанційний курс на платформі дистанційної освіти ХНПУ імені Г. С. Сковороди (<https://lms.hnpu.edu.ua/course/view.php?id=1639>)

З метою поглиблення знань з даної навчальної дисципліни на факультеті початкового навчання працює гурток «Педагогічні технології».

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

10.1. Базова

1. Інноваційні педагогічні технології : посіб. / За ред. О. І. Огієнко. Київ, 2015. 314 с.
2. Пометун О., Пирожено Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ : Освіта, 2005. 192 с.
3. Федорчук В. В. Педагогічні технології в початковій школі : навч.-метод. посіб. / автор-упорядник В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014. 268 с.
4. Химинець В. В. Інновації в початковій школі. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 312 с.
5. Чепіль М. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

10.2. Допоміжна

1. Грицюк О. І. Інтерактивні технології навчання молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2011. № 8. С. 2-17.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 2-ге вид. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.
3. Інноваційні технології навчання в початковій школі з використанням мультимедійних проєктів : інструкт.-метод. семінар. *Розкажіть онуку*. 2011. № 1. С. 11-14.
4. Стебна О. В. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / О. В. Стебна, А. О. Соценко. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 176 с.
5. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі : [автори-упорядники: О. В. Лесіна, В. П. Телячук]. Харків : Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. 75 с.

10.3. Інформаційні ресурси

1. Методичні рекомендації до навчального курсу «Педагогічні технології в початковій школі» для студентів денної форми навчання за освітнім рівнем бакалавр / уклад.: В. М. Гриньова, С. О. Лавренко. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. 30 с.
URL : <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/7252> (дата звернення 20.06.2022).
2. На Урок. Освітній проєкт. URL : <https://naurok.com.ua/> (дата звернення 20.06.2022).
3. Нова українська школа. URL : <https://nus.org.ua/> (дата звернення 20.06.2022).
4. Освіта Нова. URL : <https://osvitanova.com.ua/posts/1007-novaia-pedahohyka-dlia-hluboko-obucheniya> (дата звернення 20.06.2022).
5. Освіторія. Медіа. URL : <https://osvitoria.media/> (дата звернення 20.06.2022).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З НАУКОВОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ

Головним джерелом здобуття знань у процесі навчання у ЗВО є книга (підручник, навчальний посібник, монографія, словник, довідник, збірник наукових праць, наукова стаття тощо).

У роботі з книгою необхідно дотримуватися таких правил:

1. Під час вивчення певної проблеми насамперед потрібно ознайомитися з першоджерелами, а потім уже з посібниками і критичними статтями. Опрацювання посібників не може замінити вивчення першоджерел. Робота над першоджерелами викликає у студента самостійні думки, судження, сприяє глибшому розумінню теми чи проблеми.

2. Опрацювання літератури з конкретного питання необхідно починати з робіт загального характеру і від них переходити до спеціальних і більш вузьких досліджень.

Під час огляду літератури з певного питання погляди вчених слід уважно систематизувати у такому порядку:

- сутність даного явища, процесу (позиція декількох авторів збігається в такому-то аспекті);
- що становить зміст даного процесу чи явища (його компоненти, ланцюги, стадії, етапи розвитку);
- погляди вчених з приводу шляхів вирішення даної проблеми на практиці (хто і що пропонує);
- які труднощі, виявлені в попередніх дослідженнях, трапляються в практиці;
- які чинники, умови ефективного розвитку процесу чи явища в даній галузі виділені вченими.

Слід відбирати найавторитетніші джерела, що містять останні дані, точно вказувати, звідки взято матеріал.

Методика читання наукової літератури:

1) Уважно прочитати текст, повертаючись до окремих положень, виділяючи незрозуміле, використовуючи словники, довідкову літературу.

2) Розділити текст на завершені у смисловому відношенні частини. Аналізуючи кожную з них, спробувати виділити основні положення, ідеї автора, а також його аргументацію.

3) Розкрити зв'язки теоретичних положень і конкретних фактів, визначаючи ту їх сукупність, яка стала основою для зробленого висновку.

4) Ще раз продивитися весь текст, встановити логічні зв'язки між виділеними частинами, скласти структурний план.

5) На основі вивчених джерел і літератури підготувати тези або конспект, зробивши відповідні записи в зошиті.

Студент може використати різні види читання:

– швидке та повільне читання (на початку роботи з літературою з метою попереднього ознайомлення з відібраними джерелами):

- швидке (пошукове) – побіжний огляд змісту книги, що дає можливість ознайомитись з книгою в загальних рисах (коли читачу стає зрозуміло, що в цій книзі міститься потрібна інформація і її потрібно ретельно опрацювати, або отримати лише загальну уяву);
- повільне – ретельне опрацювання книги.

– суцільне та часткове читання:

- суцільне – процес уважного вивчення книги або окремих її тем, розділів без відволікань;
- часткове – опрацювання лише окремих розділів, питань та ін. (найчастіше застосовують у роботі з енциклопедіями, словниками, довідниками).

Необхідним для студента є синтетичне читання – конкретне і раціональне використання часткового і суцільного читання книги.

Останніми роками поширюється так зване швидкісне читання (від 900 до 2000-2500 слів за хвилину замість від 150 до 400 слів під час звичного читання)

Методика швидкісного читання вимагає:

1. Не допускати регресій, тобто зворотніх рухів очей для повторного читання слова, фрази, речення. Текст будь-якої складності читають один раз. Лише після закінчення читання й початкового осмислення змісту прочитаного можна повернутися до повторного читання.

2. Читати без артикуляції. Читання без артикуляції гальмує звичку промовляти текст і сприяє посиленню наочно-образного компонента мислення.

3. Забезпечити рух очей по центру сторінки зверху вниз. Це найбільш економний і ефективний спосіб. Він сприяє розвитку периферійного зору. На початковому етапі олівцем проведіть вертикальну лінію посередині сторінки. Це буде своєрідний орієнтир для очей.

4. Бути уважними. Треба зосереджувати увагу на процесі читання.

5. Намагатися зрозуміти прочитане у процесі читання. Це ключ до проникнення у зміст і сутність прочитаного, шлях до його запам'ятання.

6. Постійно повторювати прочитане зразу ж після завершення читання. У процесі читання запам'ятовувати не слова чи окремі фрази, а думки, ідеї. Адже тільки осмислене запам'ятовування раціональне і продуктивне.

7. Використовувати різні способи читання. Це залежить від мети опрацювання друкованого джерела інформації.

8. Бути гнучким читачем. Залежно від потреби переходьте від звичайного читання до швидкісного і навпаки.

9. Постійно вдосконалювати свої вміння в читанні. Успіхи у швидкісному читанні з'являться лише за умов систематичних занять, формування навичок у цьому вида діяльності.

Текст має бути не лише прочитаним, а й опрацьованим з олівцем в руках, з певними нотатками. Якщо є власний примірник, або ксерокопія журналу, книги, можна робити позначки на полях.

Прискорити цілеспрямований відбір і вивчення літератури допоможе чітка орієнтація читача на тему проблеми та основні її питання (розділи і підрозділи). Уважне ознайомлення з будь-яким текстом повинне викликати певні думки, гіпотези, які відповідають власному погляду на речі.

Етапи вивчення наукових джерел інформації можна поділити на:

- загальне ознайомлення з вирішенням наукової проблеми;
- побіжний перегляд відібраної літератури і систематизація її відповідно до змісту роботи і черговості вивчення, опрацювання;
- читання за послідовністю розміщення матеріалу;
- вибіркоче читання окремих частин;
- виписування потрібного матеріалу для формування тексту науково-дослідної роботи;
- критичне оцінювання записаного, редагування і чистовий запис як фрагменту тексту наукової роботи (статті, монографії, курсової (дипломної) роботи, дисертації тощо).

Можлива дещо інша методика опрацювання літературних джерел. Аркуш паперу ділять пополам вертикальною рисою. З лівої сторони записують зміст прочитаного, а з правої – свої зауваження з виділенням особливо значущих визначень, формулювань. Слід указувати не лише бібліографічний опис джерел, а й шифри предметних рубрик, які відповідають розділу наукової роботи, не випадково завжди говориться про необхідність читання «з олівцем в руках». Ведення записів при читанні літератури є обов'язковим, воно сприяє кращому засвоєнню прочитаного. Головне – зафіксувати уявлення про дане джерело інформації і по можливості передбачити майбутню потребу в даних, які містяться в книзі і в межах розумного взяти із неї все, що може знадобитися в подальшій роботі.

Існують практичні прийоми, які спрямовані на те, щоб записи в процесі читання відбирали найменше часу і щоб потім ними можна було легко скористатися. Якщо книга особиста, то записи можна робити прямо на полях, маючи при цьому свою систему умовних позначок.

Зазвичай застосовують три групи знаків:

- знаки схвалення окремих висловів в текст (підкреслення, знаки оклику);
- знаки нерозуміння, заперечення – хвилясте підкреслення, запитальні знаки, слова: для чого? як? звідки це? або посилання на іншу сторінку тексту?

– знаки доповнення – для фіксування додаткової інформації, пропозицій читача (пунктирна лінія, записи типу: «див. також»).

Зазвичай виписують лише найбільш суттєве для даної книги чи статті і те, що викликає певну професійну цікавість та особистий інтерес. Щоб уникнути повторень, записи треба проводити після ознайомлюючого «швидкого» читання.

При швидкому читанні книги можна робити паперові заставки в тих місцях, які здаються на перший погляд особливо цікавими.

Записи по ходу читання повинні бути зручними для використання і кваліфікованими.

В роботі з джерелами, накопиченні фактів з метою економії часу, потрібно прагнути до лаконізму, використовуючи різного виду скорочення. Система скорочення записів може бути індивідуальною, продуманою завчасно, виходячи з загальноприйнятих правил. Це може бути лише початок слова (аудиторія – ауд.), викидання середньої частини (технології – т-ї), введення косої риски у скороченні словосполучень (методи навчання – м/н) та ін.

Велику економію часу дає також застосування умовних знаків-символів (> більше, < менше, = дорівнює).

Розташування записів допомагає уявленню логічних зв'язків між окремими поняттями, їх ієрархію, виділення заголовків, ключових слів, розчленування тексту, підкреслювання, нумерація, різні кольори тощо.

Великі переваги має картотечна форма запису, коли кожен запис робиться на окремій картці з міцного паперу або картону. Кожна така картка використовується для записів з одного питання, розглядається, як одиниця, що має своє місце в науковій роботі. Картки легко можна систематизувати в будь-якому порядку, робити вставки в тексті рукопису.

Практичною рекомендацією є ведення записів лише на одній стороні аркушу. При цьому прискорюється пошук і систематизація, дає можливість робити будь-які вставки в тексті використовувати записи при підготовці доповідей, наукових статей тощо. Краще робити записи при повторному читанні літератури.

Для ефективної і результативної роботи з книгою студентів необхідно дотримуватися науково обґрунтованих організаційних і санітарно-гігієнічних вимог. Насамперед раціонально організувати своє робоче місце. Книги, підготовлені для опрацювання, мають лежати зліва попереду, а письмове приладдя – праворуч. Під час читання і ведення записів світло має падати зліва і зверху. Найзручніше користуватися настільною лампою. Світло не має бути ні надто яскравим, ні тьмяним, бо це зумовлює швидку втому очей.

У кімнаті має бути чисте повітря, насичене достатньою кількістю кисню, тому доцільно працювати при відкритому вікні чи квартирі. Необхідно чергувати періоди напруженої праці і відпочинку. Важливо через 1,5-2 години один вид розумової діяльності змінювати на інший, зовсім відійти від розумової діяльності та зайнятися на 10-15 хвилин іншим видом діяльності, яка не потребує розумового напруження. Ефективним є активний відпочинок і виконання фізичних вправ, прогулянка на повітрі тощо.

Результатом самостійного опрацювання літератури є такі види записів: написання реферату, складання конспекту, підготовка зведеного конспекту, складання плану, виписування цитат, записи висновків, складання тез, складання анотацій, рецензування, систематизація зведених оглядів, складання схем, таблиць, запис власних думок, записи окремих слів із занотуванням їх значення та ін. Розглянемо їх більш детально.

1) Реферат (лат. *refereo* – повідомляю, викладаю) – стислий виклад змісту наукової роботи на основі критичного огляду відповідних джерел інформації, оформлений у вигляді письмової усної доповіді. У рефераті використовується стандартизована термінологія, значення якої зрозумілі з контексту.

Структура реферату:

– Вступ (обґрунтовується актуальність теми, її особливість і значущість в конкретній галузі науки або практики).

– Історія та теорія питання (перелік основних змістовних аспектів проблеми, які раніше розглядалися вченими, визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості).

– Вирішення проблеми в сучасних умовах (поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій проблеми. Особлива увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам вивчення проблеми, практичного досвіду та висловлення власної думки щодо перспектив розвитку досліджуваної проблеми).

– Висновки (узагальнені умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції).

– Список використаних джерел (публікації переважно останніх 5-10 років. Особливо цінуються праці останнього року видання).

Джерела можна розміщувати у списку одним із таких способів:

– у порядку назви посилань у тексті (найзручніший);

– в алфавітному порядку перших літер прізвищ авторів або назв;

– у хронологічному порядку.

Бібліографічний опис складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи (Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання). Опис книг, газетних і журнальних статей треба робити тією мовою, якою їх надруковано.

2) Конспект – це короткий, послідовний, стислий письмовий виклад основного змісту книги, статті, лекції, записаний у розповідній формі. У конспекті можна записувати тези, виписки, цитати, цифрові матеріали, таблиці, графіки, окремі рисунки. Виклад конспективного запису має бути послідовним, логічно зв'язаним. Для підтвердження окремих положень необхідно записувати найяскравіші приклади. До складання конспектів книг, статей ставлять такі вимоги:

– записи треба вести в окремому зошиті. Найкраще використовувати для цього шкільний зошит, що містить 12 аркушів. Це дає змогу в майбутньому більш зручно користуватися раніше зробленими записами, розміщувати і синтезувати їх за тематичним принципом. З лівого боку сторінки відводять широке поле (4-5 см). На ньому зручно робити помітки, доповнення, складати плани законспектованого матеріалу, висловлювати власні думки;

– на початку конспекту необхідно записати прізвище та ініціали автора, повну назву роботи з підзаголовками, місце і рік видання, кількість сторінок (опрацьовуючи великі за обсягом джерела, доцільно починати з окремої сторінки). Важливо записати дату написання твору, обставини його написання, якщо такі є. Ці відомості можна взяти з передмови чи приміток;

– писати необхідно розбірливим почерком і обов'язково чорнилом. Треба пам'ятати, що конспект ви готуєте не для одноразового використання. Він може стати у пригоді впродовж навчання і в подальшій самостійній професійній діяльності;

– цитати й особливо важливі думки (положення, визначення, правила та ін.) необхідно позначати в тексті;

– доцільно виробити свої умовні знаки, щоб підкреслювати в конспекті потрібні місця.

Складання конспекту наукової праці починається з попереднього прочитування матеріалу, у якому подано її аналіз, оцінку, що допомагає звернути увагу на головні питання і проблеми. Важливо спочатку перечитати всю працю, не роблячи записів, щоб мати уявлення про її структуру і загальний зміст, і лише після цього конспектувати. Записи варто робити, переказуючи матеріал своїми словами. Ефект дає фіксація результатів аналізу й синтезу прочитаного, а не дослівний запис незрозумілого чи, в гіршому разі, перефразованих окремих речень, часто не пов'язаних між собою.

У конспекті треба чітко записувати заголовки й підзаголовки, що є в роботі, позначаючи їх підкресленням, іншим чорнилом. Сторінки конспекту необхідно нумерувати.

3) Зведений конспект – система записів, які містять фіксування планів, виписування цитат, окремих тез, висновків, докладне конспектування розділів тощо.

4) План – така форма запису, коли студент фіксує окремі логічно завершені частини статті чи книги, даючи їм своєрідні заголовки. План може бути простим і складним, залежно від змісту прочитаного матеріалу та визначеної мети.

5) Цитата – це дослівний уривок твору, чийсь вислів, що органічно вписуються в текст роботи як підтвердження чи заперечення певної думки. Тут потрібна особлива старанність, оскільки будь-яка недбалість у виписках даних повертається втратою додаткового часу на уточнення думки автора.

При цитуванні джерел слід дотримуватись правил:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручення думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, на кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело, ставиться порядковий номер за переліком літературних джерел з виділенням у квадратних дужках;

- при непрямому цитуванні (переказі думки), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, конкретним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;

- цитати мають органічно «вписуватись» в контекст наукової роботи.

6) Тези – коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, повідомлення тощо. Кожну тезу потрібно сформулювати чітко, стисло, вона має передавати основну думку автора. Приклади і доведення не записують. На полях читач може робити помітки, записувати свої думки щодо опрацьованого матеріалу.

7) Анотація – коротка узагальнювальна характеристика книги (чи її частини), статті, рукопису. Для складання анотації необхідно уважно перечитати книгу, з'ясувати, кому вона адресована, з якою метою її можна використати. Працю потрібно оцінити з погляду її науковості, логічної послідовності, актуальності питань чи проблем.

8) Рецензія – критична оцінка праці, відгук про неї. У ній висловлюють міркування про прочитане загалом і його найважливіші деталі, застосовуючи науково обґрунтовані доведення, факти, пояснення. Рецензії здебільшого мають характер висновків, узагальнень, оцінки прочитаного. Можна давати оцінку книги чи статті загалом або окремих її розділам, частинам, роблячи наприкінці узагальнення.

9) На окремих аркушах паперу або в спеціальному зошиті треба виписувати незрозумілі слова з поясненням і тлумаченням їх значення, прислів'я, приказки, афоризми, крилаті слова, що також є корисним у діяльності студента.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СЛУХАННЯ ЛЕКЦІЙ ТА ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Одним з основних видів навчальних занять і, водночас, методів навчання у вищій школі є **лекція** – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, при необхідності, засобами наочності. Вона покликана формувати у студентів основи знань з певної наукової галузі, а також визначати напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів з відповідної навчальної дисципліни, спонукати студентів до роздумів над науковими проблемами, до пошуку відповідей на запитання, що виникли, до перевірки найцікавіших і найважливіших положень. Під впливом лекції у студентів виробляється певний погляд на науку, її завдання і перспективи, складаються наукові переконання.

Головна дидактична мета лекції – це формування орієнтовної основи для подальшого засвоєння студентами навчального матеріалу.

Будь-який вид лекції є носієм функцій навчання:

- освітньої, яка полягає в тому, щоб оптимально сприяти здобуванню наукових знань, навичок і вмінь та на їхній основі формувати науковий світогляд;
- виховної, яка полягає в цілеспрямованому формуванні певної системи емоційно-ціннісного ставлення особистості до світу (державно-правових, патріотичних, естетичних, моральних, національно-етнічних та ін.);
- розвиваючої, яка полягає в розвитку психічних пізнавальних процесів і станів;
- організуючої, суть якої в тому, що лекції пов'язують в єдину систему, зміст і організацію навчального процесу з урахуванням особливостей та інтелектуального рівня розвитку слухачів, майстерності педагога, матеріального забезпечення процесу навчання;
- мотиваційної, що стимулює інтереси й позитивні мотиви слухачів до навчання.

Лекція має враховувати певні умови:

- 1) усвідомлення студентами особистісного смислу в набутті знань у певній науковій галузі;
- 2) усвідомлення аудиторією новизни матеріалу, що подається, і водночас пов'язаного з тими знаннями, які вже нею опановані;
- 3) спонукання та стимулювання розумової діяльності студентів-слухачів. Для цього доцільно впродовж лекції ставити кілька питань, що стимулюють міркування.

Будь-яка лекція включає три основні етапи:

1. Вступна частина (оголошення теми лекції, плану лекції; формулювання мети та завдань лекції; стисла характеристика проблеми; показ стану питання; подання списку літератури, навчальних джерел з теми).
2. Викладання матеріалу (висвітлення доказів, фактів, аналіз понять, висвітлення подій, демонстрація доказів, аудіо- та відео матеріалів; характеристика різних думок; зв'язок з практикою; визначення галузей застосування набутих знань).
3. Висновки (формулювання загального висновку; установка та визначення завдань для самостійної пошукової роботи; надання методичних порад, відповідей на запитання).

За дидактичною метою лекції можна поділити на вступні, оглядові, основні та підсумкові.

Основні переваги лекції:

- високий теоретичний рівень інформації, посилення на законодавчі та нормативні акти, на нові досягнення науки;
- розкриття наукових засад курсу;
- зв'язок теорії з практикою, зосередження уваги студентів на питаннях, які вирішуються у світлі сучасних вимог;
- рекомендації до поглибленого самостійного вивчення тем, необхідних для практичної роботи.

Студент має оволодіти методикою самостійної роботи під час лекційного заняття та відпрацювання лекції. Насамперед у студентів необхідно сформувати вміння слухати і конспектувати лекції, оскільки робота над ними безпосередньо на занятті й у позааудиторний час потребує значних зусиль: уміти не лише слухати, а й сприймати, усвідомлювати зміст лекції; систематизувати і групувати одержані знання в конспектах; уміти творчо осмислювати матеріал лекції у процесі самостійної роботи та ін.

Під час лекційного заняття студентам необхідно ознайомитися зі змістом попередньої лекції для встановлення логічного зв'язку з наступною; намагатися осмислювати матеріал у процесі його викладення; уважно слухати лектора, виокремлювати головне, суттєве та відсіювати другорядне та ін.

Лекційний матеріал необхідно не лише слухати, а й конспектувати. Для цього студенту треба навчитися швидко писати, завдяки використанню умовних позначень і скорочень окремих слів і фраз.

Студентові важливо вміти здійснювати своєрідну «фільтрацію» навчального матеріалу, виокремлювати основне й витіснити другорядне, крім того, головне ще й узагальнювати та систематизувати. Треба знати, що головні думки, на відміну від другорядних, зазвичай викладачі підкреслюють інтонацією, сповільненим темпом мовлення.

Для систематизації студент має вміти виокремлювати вузлові питання, узагальнювати й логічно осмислювати послідовність та взаємозв'язок окремих компонентів лекції.

Конспектуючи лекцію, треба повністю записувати назву теми, план, рекомендовану літературу. Особливу увагу необхідно приділяти записам правил, цитат, схем тощо.

Орієнтовна методика відпрацювання теми лекційного заняття:

- 1) вивчити програму навчальної дисципліни та робочу навчальну програму;
- 2) визначити місце теми цієї лекції в структурі навчальної дисципліни за тематичним планом;
- 3) з'ясувати всі питання, які необхідно вивчити;
- 4) вивчити навчальний матеріал, який є в конспекті, уточнити обсяг відсутнього матеріалу на основі контрольних питань, завдань для контрольної роботи і питань, винесених на іспит (див. програму навчальної дисципліни та робочу навчальну програму);
- 5) визначити літературу, в якій є необхідний навчальний матеріал, та послідовність його засвоєння;
 - б) кожен навчальний матеріал опрацювати в такий спосіб:
 - а) прочитати його в динаміці, щоб зрозуміти загальну сутність;
 - б) вдруге прочитати навчальний матеріал, осмислюючи кожне слово і речення;
 - в) за третім разом виокремити основні поняття, сутність явищ і процесів, їх структуру і зміст, а також зв'язки між ними;
 - г) записати все це в конспект;
 - д) установити зв'язок із попереднім навчальним матеріалом;
 - е) самостійно відповісти на всі контрольні питання з цієї теми.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА УЧАСТІ В СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Найбільш складною формою організації навчального процесу є семінарське заняття. **Семінар** (від лат. *seminarium*. – «розсадник», «теплиця») – форма навчального заняття практичного характеру, спрямованого на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу. Метою семінара є певний синтез опрацьованої студентами літератури, співвіднесення її з матеріалом лекцій, формування у майбутніх учителів вміння критично оцінювати різні джерела знань.

Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди», семінарські заняття проводяться у формі бесіди (просемінар), рецензування й обговорення рефератів і доповідей, дискусій. Особливим видом семінарського заняття є спецсемінар, що практикується на старших курсах із фахових навчальних дисциплін та дисциплін спеціалізації. Він покликаний поєднувати теоретичну підготовку майбутніх фахівців з їх участю в науково-дослідній роботі.

Семінарські заняття сприяють поглибленому засвоєнню найскладніших питань навчального курсу, активізації пізнавальної діяльності студентів, самостійному вивченню наукової та методичної літератури, формуванню навички самоосвіти, самостійності суджень, переконань, спонуканню студентів до колективного творчого обговорення, розвивають культуру мови, вміння та навички публічного виступу, ведення дискусії, формуванню умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів, розвитку логічного мислення, оволодінню культурою толерантності.

Семінарське заняття складається з самостійного вивчення студентами навчального матеріалу та обговорення в аудиторіях результатів цієї роботи. Чіткий порядок питань у плані семінару необхідний студентам у підготовці до заняття для усвідомлення логіки теми, послідовності її розвитку.

Підготовка студентів до семінарського заняття передбачає:

- 1) вивчення тексту лекції, плану семінарського заняття, рекомендованої літератури до нього, співвідношення отриманої інформації з власними думками, відчуттями;

2) виділення проблемних питань; їх аналіз і оцінка з нових, вже не життєвих, а наукових позицій;

3) конспектування основних положень з кожного питання запропонованого плану;

4) демонстрація того, як стисло викладене в підручнику важливе теоретичне положення розкривається детальніше в наукових працях учених;

5) формулювання власної точки зору і її запис з врахуванням виділених проблемних дискусійних питань, які відображають розуміння положень, що виписуються, стосовно майбутньої професійної діяльності і повсякденної практики;

б) письмове узагальнення з кожного питання плану (висновок).

Окрему ланку в процесі підготовки до семінарського заняття становить безпосередня підготовка виступу з того чи іншого питання. Необхідно, щоб студент привчав себе виступати не за готовим текстом, зачитуючи його, а своїми словами, користуючись лише коротким планом. Підготовка до виступу полягає в тому, щоб до кожного питання скласти на окремій картці чи аркуші короткий план з помітками потрібних цифр, записами цитат, конкретних фактів. Такий підхід дасть змогу виробити вміння виявляти самостійність під час виступів на семінарі.

Обов'язковий компонент процесу навчання процесу навчання у вищій школі – практичні заняття, призначені для поглибленого вивчення дисципліни.

Практичне заняття (лат. *praktikos* – діяльний) – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички практичного застосування їх шляхом індивідуального виконання студентами відповідно до сформульованих завдань.

Основна дидактична мета практичного заняття – розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих студентами на лекціях і в процесі самостійної роботи та спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення вмінь і навичок, розвиток наукового мислення й усного мовлення студентів.

Структура практичного заняття містить: попередній контроль знань, навичок і вмінь студентів; формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язування завдань та їх обговорення; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка й оцінювання.

У процесі підготовки до семінару студенти самостійно відпрацьовують літературу (навчальну, методичну, наукову), вчать критично оцінювати різні джерела знань.

Основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, є самостійна робота студента.

Самостійна робота студента – це самостійна діяльність (учіння) студента, викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі.

Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з даної навчальної дисципліни може виконуватися в бібліотеці вищого навчального закладу, аудиторіях та у домашніх умовах.

Основними видами самостійної роботи студентів є:

- робота на лекціях, семінарських і практичних заняттях;
- підготовка до семінарських і практичних занять;
- вивчення поточного матеріалу за конспектами й рекомендованою літературою;
- групові та індивідуальні консультації;
- написання рефератів за матеріалами, винесеними на самостійне вивчення;
- підготовка до модульного контролю та іспиту.

Щоб завдання для самостійної роботи можна було виконати, треба, щоб вони були доступними і зрозумілими для студента, містили елементи новизни, давали змогу корегувати і контролювати їх виконання.

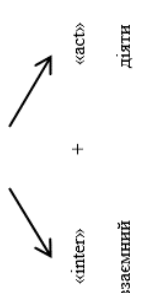
Консультація – форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультація може бути індивідуальною або проводитися для групи студентів, залежно від того, чи науково-педагогічний працівник консультує студентів з

питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань, чи з теоретичних питань навчальної дисципліни.

Тематичні конспекти

<p><i>Тесіла</i> – мистецтво, майстерність, уміння і logos – вчення, поняття (грец.)</p> <p>виробництво: складність методів, обробки, виготовлення, зміна стану, властивостей, форми, сировини, матеріалу, чи напівфабрикату, здійснюваних у ході виробничих процесів.</p>	<p>Термін «технологія» стосовно навчального процесу було вжито у 1886 р. Дж. Саллі</p> <p>1978 р. – терміни «традиційне навчання» та «інноваційне навчання» (Римський клуб)</p> <p>З 20-х років XX ст. зустрічається у працях О. Ухтомырського, С. Шашького, В. Бехтерева, І. Павлова.</p>	<p>Періоди трансформації змісту поняття «ПТ»:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1940–1950 рр. (створення ТЗН) – середина 50-х - 60-ті рр. XX ст. (два напрями гуманітарія) – 70-ті роки XX ст. (модернізація навчального об'єкту) – 80-ті роки XX ст. – початок XXI ст. (мережа контр. кафедр.)
<p>Джерела ПТ:</p> <p>соціальні перетворення, наука, передовий педагогічний досвід, вітчизняний та закордонний досвід минулого, етнопедогогіка, народна педагогіка.</p>	<p>системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їхніх взаємодій, що мають своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО)</p> <p>ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ</p> <p>систематичне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого освітнього процесу</p>	<p>Характерна ознака ПТ: постановка мети <u>постійного</u> зростання ефективності навчання.</p> <p>Ознаки ПТ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • кордифікаційність; • діагностичне визначення цілей і результативності; • економічність; • акторизаційність; • коригованість; • візуалізація; • декомпозитія педагогічного процесу на взаємопов'язані етапи; • координованість і поетапність дій, спрямованих на досягнення запланованого результату; • однозначність виконання передбачених процедур і операцій.
<p>Структура ПТ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) концептуальна основа (наукова концепція, яка включає дидактичне, психологічне, філософське, соціально-педагогічне обґрунтування досягнення поставленої мети); 2) змістовний елемент навчання: мета навчання (загальна і конкретна), зміст навчального матеріалу; 3) процесуальний елемент - технологічний процес: <ul style="list-style-type: none"> - організація навчального процесу, - методи і форми навчальної діяльності учнів, - методи і форми роботи вчителя, - діагностика навчального процесу. 	<p>Етапи ПТ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постановка мети та її максимально можливе уточнення. 2. Суворо орієнтація всього ходу навчання на навчальну мету. 3. Орієнтація навчальної мети, а разом з нею і всього ходу навчання на гарантоване досягнення результату. 4. Оцінка поточних результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення поставленої мети. 5. Заключна оцінка результатів. 	<p>Технологічна схема – умовне зображення технології процесу, розподіл його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними.</p> <p>Технологічна карта – опис процесу у вигляді поетапної, покрокової послідовності дій з вказівкою засобів, які необхідні для застосування.</p>

<p>Метью Ліпман – РАС (70-і рр. XX ст.)</p> <p>Технологія КМ базується на вихідній особистій інформації, оскільки сприймання будь-якої інформації залежить від попереднього досвіду дитини.</p>	<p>Ознаки КМ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) вміння робити логічні висновки; 2) вміння приймати обґрунтовані рішення; 3) вміння давати оцінку отриманій інформації та розумовому процесу; 4) вміння бути спрямованим на результат. 	<p>Умови розвитку КМ</p> <ul style="list-style-type: none"> • прийняття різних ідей і думок; підтримка активності учнів у процесі навчання; • підтримка впевненості учнів у тому, що вони не ризикують бути незрозумілими; • віра в кожного учня. 	<ul style="list-style-type: none"> • розвиток впевненості в собі та розуміння цінності своїх ідей та думок; • активна участь в освітньому процесі; • повага до різних думок.
<h2>КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ (КМ)</h2> <p>здатність використовувати певні прийоми опрацювання інформації, що дають змогу отримати бажаний результат</p>			
<p>Види діяльності учнів:</p> <p>Кластер Запитання INSERT Синкан Бортовий журнал Взаємоопитування Дворядковий круглий стіл Діаграма Вена Дошка питань ЦЕАЛ Лінія цінностей Мозковий штурм Прячнина карта Стратегія 3-2-1 6 капелюшків мислення</p>	<h3>Фази технології</h3>		
<p>I. Вилік</p> <ul style="list-style-type: none"> • Актуалізація, відтворення всього, що учень знає (десь пось чув, пось читав топо) з даної теми. Дуже важливо, щоб учень на цій фазі сам визначав рівень своїх знань. • Активізація діяльності учня, спрямованої на свідомий, ґрунтовний та критичний підхід до розуміння нової інформації, активна участь у процесі навчання. • Формування особистого інтересу до теми з тм, щоб учень сам ставив собі мету навчання. 	<p>II. Реалізація (осмислення)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Отримання нової інформації за умови постійної підтримки активності до навчання, інтересу до теми. • Осмислення нової інформації: завдання вчителя – допомога в усвідомленні учнями власного розуміння матеріалу, сприйманні нового. • Співствавлення нової інформації з власними знаннями. 	<p>III. Рефлексія (самооцінка), або роздуми</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цілісне осмислення, узагальнення отриманої інформації; закріплення нових знань і активна перебудова уявлень у відповідності з новою інформацією. • Вироблення відповідного ставлення до матеріалу, що вивчається, виявлення ще незнаного (тем, проблем) для подальшої роботи: активне переформулювання отриманої інформації сприяє формуванню особистого ставлення до нових знань. • Аналіз всього процесу вивчення матеріалу; обмін думками дає можливість розширити мовний простір та ознайомитись з іншими точками зору. 	

<h2 style="margin: 0;">ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ</h2> 		
<p>Мета інтерактивних методів навчання</p> <p>організація освітнього процесу за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів</p>	<p>Принципи інтерактивної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - одночасна взаємодія (всі учні працюють в один і той же час); - однакова участь (учням надається однаковий час на виконання роботи); - позитивна взаємодія (успішна робота кожного учня); - індивідуальна відповідальність (у кожного учня своє завдання у групі). 	<p>Моделі навчання:</p> <p>пасивна, активна, інтерактивна</p>
<p>Технології кооперативного навчання</p> <p>організація навчання у малих групах учнів, об'єднаних спільною навчальною метою</p> <p>«Робота в парах», «Ротаційні (змінювані) трийки», «Два – чотири – всі разом», «Карусель», «Робота в малих групах», «Акваріум»</p>	<p>Технології колективно-групового навчання</p> <p>одночасна спільна (фронтальна) робота всього класу</p> <p>«Мозковий штурм», «Мікрофон», «Розв'язання проблеми», «Незакінчені речення», «Навчаючи - вчусь»</p>	<p>Технології опрацювання дискусійних питань</p> <p>визначення власної позиції, формування навички відстоювати власну думку</p> <p>«Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Неперервна шкала думок», дискусії</p>
<p>Технології ситуативного моделювання</p> <p>побудова освітнього процесу на основі залучення школярів до дидактичної гри</p> <p>«Симуляції або імітаційні ігри», «Розігрування ситуації за ролями (рольова гра)», «Судове слухання», «Громадські слухання»</p>	<p>Технології ситуативного моделювання</p> <p>побудова освітнього процесу на основі залучення школярів до дидактичної гри</p>	<p>Технології опрацювання дискусійних питань</p> <p>визначення власної позиції, формування навички відстоювати власну думку</p> <p>«Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Неперервна шкала думок», дискусії</p>

<p>XVI ст. – Вища Школа мистецтв (Рим) 1702 р. – Королівська Академія Архітектури (Париж) кін. XIX ст. – С. Редді (коледж) XIX ст. – Школа ручного навчання при Вашингтонському університеті</p>	<p>1900-1915 – «Проектний рух» Дж. Дьюї – Школа майбутнього поч. XX ст. – «елементарна школа» (Чикаго) → В.Х. Килпатрік (пед. коледж при Колумбійському університеті)</p>	<p>С.Т. Шацький, 1905 1911 – «Бадьоре життя» 1929-1932 – Дальтон-план, Віннетка-план, метод проєктів (Україна) 1934</p>	<p>Вимоги до використання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність важливої в дослідницькому творчому плані проблеми, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її рішення. 2. Практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів. 3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів. 4. Структурування змістовної частини проєкту (із вказівкою послідовних результатів). 5. Використання дослідницьких методів, що передбачають визначену послідовність дій: <ul style="list-style-type: none"> • визначення проблеми і завдань дослідження; • висунення гіпотези їхнього рішення; • обговорення методів дослідження; • обговорення способів оформлення кінцевих результатів • збір, систематизація й аналіз отриманих даних; • підведення підсумків, оформлення результатів, їхня презентація; • висновки, висунення нових проблем дослідження.
<p>МЕТОД ПРОЄКТІВ</p> <p>Пізнавальні навички</p> <p>Самостійна діяльність учнів</p>			<p>Структура проєктної діяльності учнів:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Етап постановки мети – усвідомлення учнями конкретного завдання (організація проєкту). II. Етап планування роботи – вибір способу дії (планування проєкту). III. Етап виконання – реалізація діяльності, яка супроводжується поточним контролем і перебудовою за необхідності (реалізація проєкту). IV. Презентація результатів. V. Рефлексія.
<p>Принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • принципи дитиноцентризму; • принцип активності; • принцип продуктивності; • принципи технологічності; • принцип опори на суб'єктний досвід учнів; • принцип зв'язку дослідження з реальним життям; • принцип співробітництва та партнерства. 			<p>Типологія проєктів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. За домінуючою діяльністю – дослідницько-пошукові, інформаційні, рольові (ігрові), творчі (мистецькі), прикладні (практично зорієнтовані). 2. За змістом – монопредметні, міжпредметні. 3. За характером координації діяльності учнів – з безпосередньою координацією, з прихованою координацією. 4. За характером контактів – внутрішні або регіональні, міжнародні. 5. За кількістю учасників проєкту – особистісні, парні, групові. 6. За тривалістю виконання проєкту – короткострокові, середньої тривалості, довгострокові.

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ (ООТ)	
Ш.О. Амонашвілі	ООТ – втілення гуманістичної філософії, психології та педагогіки
<ol style="list-style-type: none"> 1. Гуманізм. 2. Індивідуальний підхід. 3. Майстерність спілкування. 4. Резерви родинної педагогіки. 5. Навчальна діяльність. <p>Оцінка – «миліція культурної педагогіки»</p>	<p style="text-align: center;">Своєрідність парадигми цілей ООТ:</p> <p>орієнтація на властивості особистості, її формування, її розвиток не по чинимось замовленням, а відповідно до природних здібностей</p>
ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА (ПС)	
Передумови формування ПС	Напрями ПС
<ul style="list-style-type: none"> - введення з 1970 року загальної середньої освіти - відбулося помітне похвалення педагогічного новаторства. - з'явилися численні спроби вдосконалити структуру уроку й збагатити методику викладання 	<ul style="list-style-type: none"> • Гуманно-особистісний підхід до дитини. • Дидактичний комплекс, що активізує й розвиває. • Концепція виховання. • Педагогізація навколишнього середовища.
С. Соловейчик + В. Матвеев («Учительська газета»)	Основні ідеї ПС
<p>Маніфест ПС в Передєлкіно (1986)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. С.М. Лисенкова. 2. В.Ф. Шаталов. 3. І.П. Волков. 4. В.А. Караковський. 5. М.П. Щегунін. 6. Є.М. Ільїн. 7. Ш.О. Амонашвілі. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ідея зміни стосунків з учнями. - Ідея важкої мети. - Ідея опори. - Ідея навчання без примусу. - Ідея вільного вибору. - Ідея випередження. - Ідея великих блоків. - Ідея інтелектуального фону класу. - Ідея колективного творчого виховання. - Ідея співпраці з батьками. - Ідея особистісного підходу до дитини замість індивідуального. - Ідея співробітництва вчителів.
	Джерела ПС
<p>Узагальнений досвід країн:</p> <ul style="list-style-type: none"> - традицій <u>минулого</u>. - надбань сучасної національної та закордонної психолого-педагогічної практики й науки. 	

<p>Виявлення технології</p> <p>А.С. Макаренко (колонія імені М.Горького, комуна імені Ф.Дзержинського)</p> <p>С.Т. Шацький</p>	<p>Види КТС</p> <p>громадські, трудові, екологічні, пізнавальні, спортивні, оздоровчі, художньо-естетичні тощо</p>	<p>Типи КТС</p> <ul style="list-style-type: none"> • вистава • мала творча справа • велика творча справа 	<p>Структурні компоненти технології</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Колективна організаційська діяльність. 2. Колективна творчість. 3. Колективна постановка мети. 4. Ситуації-взірці. 5. Емоційне насичення колективного життя. 6. Суспільне спрямування діяльності колективу. 	<p>Глосарій КТС</p> <ul style="list-style-type: none"> • Атака • Вечір веселих завдань. • Вечір розгадань і нерозгаданих гаселниць. • Естафета улюблених занять. • захист фантастичних проєктів. • Збори-диспут. • Місто веселих майстрів. • Пісенне коло. • Прес-конференція. • Рейд – операція-похід. • Сюрприз – колективна трудова справа-операція • Турнір-викторина • Турнір знавців
<p>Періоди становлення технології</p> <p>1956-1959</p> <p>1959-1962</p> <p>1962-1966</p> <p>1966-1986</p> <p>1986 - до теп. час.</p>	<p>Основні умови виховної ефективності КТС</p> <ul style="list-style-type: none"> • єдність життєво-практичного та виховного спрямування для поліпшення життя всередині колективу та навколишнього життя, • творчий характер кожної справи, • єдність окремих стадій організації кожної справи. <p style="text-align: center;">КТС (Ігор Петрович Іванов)</p> <p style="text-align: center;">соціальна діяльність дитячої групи, спрямована на створення нового продукту (творчого продукту)</p>			<p>Вимоги до особистості педагога</p>
<p>Основна ідея методики КТВ</p> <p>формування особистості через єдиний виховний колектив, з однаковими вимогами до старших і молодших</p>	<p>Показник рівня розвитку колективного мислення</p> <p>колективна творчість</p>	<p>Провідний вид діяльності у технології КТВ</p> <p>гра, яка поєднана із суспільно-корисною працею та навчанням</p>	<p>Рівні розвитку колективу класу (О.Лутошкін)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пісковий розсип. • М'яка глина • Мигаючий мак • Пурпурове вітрило. • Палаючий факел. 	<ul style="list-style-type: none"> • високий рівень розвитку творчого потенціалу, • широкий світогляд, • глибокі знання з психології дитини, • розвинену рефлексю та емпатію, • володіти достатніми вміннями у сфері організаторської та комунікативної діяльності.
<p>Етапи організації КТС</p>	<p>Етап I. Попередня робота колективу (колективне цілепокладання)</p>	<p>Етап II. Колективне планування справи</p>	<p>Етап III. Колективна підготовка справи</p>	<p>Етап IV. Проведення справи</p> <p>Етап V. Колективний аналіз</p> <p>Етап VI. Найближча післядія</p>
<p>Особливості діяльності педагога</p>	<p>Педагог міркує разом з дітьми, роз'яснює щось не до кінця зрозуміле, відповідає на всі запитання.</p>	<p>Педагог зставляє висунуті варіанти, ставить навідрі, уточнювальні запитання.</p>	<p>Педагог повинен уміти користуватися засобами, які збуджують вихованців до сумлінної, творчої і самостійної участі в здійсненні загальної справи.</p>	<p>Педагог повинен проявити чуйність, дипломатичність у разі програву, не дати образити учасників КТС, зуміти об'єктивно оцінити ситуацію, логічно викласти низку помилок і дати адекватну оцінку роботи.</p> <p>Педагог захоплює вихованців особистим прикладом бадьорого настрою, мажорного тону, добрим жаргом, радісною перспективою близького успіху, перемоги у боротьбі з власними слабкостями, а у разі потреби — рішучою вимогою від імені колективу, повністю серйозним або з відтінком гумору</p>

<h3>ПТ 3</h3> <h2>ОКРЕМИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ</h2>	
<p>Методика І.Т. Федоренка:</p> <ul style="list-style-type: none"> осміслене списування тексту, зорові диктанти, слухові диктанти, шпурочні 5-хвилинки ЖЧ, не тривалість а частота, режим шкідливого читання, читання перед сном, читання у темпі скоромовки. 	<ul style="list-style-type: none"> підготовка дошкільнят оптимальне читання, підвищення обсягу письма, підвищення орфографічної грамотності, удосконалення обчислювальних умінь, зберігання навчальних умінь у початковій школі
<p>Етапи навчання письму:</p> <ol style="list-style-type: none"> Розвиток пам'яті; мускульної → Штрихування Розвиток пам'яті; тактильної → Набори літер з оксамитового та цупкого паперу Закріплення знань та вмінь за допомогою «вкладниша» літер. 	<p>Формування навичок швидкого та каліграфічного письма</p>
<p>Технологія удосконалення навчальних умінь у початковій школі</p>	<p>Евгенія Миколаївна Потапова</p>
<p>Всеволод Михайлович Зайцев</p>	<p>Елементи вправи-триади:</p> <ul style="list-style-type: none"> вихідна задача, її обернення, узгальнення.
<p>Кухнір Олексій Михайлович</p>	<p>Зайцев Микола Олександрович</p>
<p>Природовідповідне виховання грамоти</p>	<p>Технологія раннього та інтенсивного навчання грамоти</p>
<p>Г. Доман – раннє навчання</p>	<ul style="list-style-type: none"> Одночасний розвиток мовлення дітей із навчанням їх читання. Складовий принцип навчання читанню замість фонемного. Поєднання навчання зі співами. Шлях до читання лежить через письмо. Застосування усіх видів пам'яті. Назви букв не вивчають.
<p>вивчення одночасно взаємообернених дій та операцій,</p> <ul style="list-style-type: none"> порівняння протилежних понять, розглядаючи їх одночасно, співставлення споріднених і аналогічних понять, співставлення етапів роботи над вправою. 	<p>Елементи вправи-триади:</p> <ul style="list-style-type: none"> вихідна задача, її обернення, узгальнення.

<p>Малі групи:</p> <p>тільки в тих випадках, коли завдання вимагає спільної, а не індивідуальної роботи.</p>	<p>Багатофункціональність групової діяльності</p>	<p>Вимоги до особистості педагога</p>	<p>Олександр Григорович Рівін (1877-1944)</p> <p>Віталій Кузьмич Д'яченко (1923-2008)</p>
<p>Ж.-Ж.Руссо, Й.-Г. Песталоцці, Я.А.Коменський</p> <p>1798 – белл-ланкастерська система</p> <p>поч. ХХ ст. – далтон-план</p> <p>поч. ХХ ст. – виник бригадно-лабораторний метод (РС)</p>	<p>ГРУПОВА НАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ</p> <p>форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителем і в співпраці з учнями</p>	<p>Варіанти організації роботи груп:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 «Диалог». 2. «Синтез думок». 3. «Спільний проект». 4. «Пошук інформації». 5. «Коло ідей». 	<p>КСН</p> <p>навчання – спілкування тих, хто навчає, і тих, хто навчається</p>
<p>Етапи організації групової роботи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовчо-організаційний. 2. Колективно-аналітичний. 3. Контрольно-оцінювальний. 	<p>Вимоги до організації групової роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • методично обґрунтовано обрати той чи інший вид групової навчальної роботи на конкретному уроці, • правильно формувати групи, • ретельно продумувати структуру уроку з використанням групових форм навчальної діяльності • розробляти інструкції, пам'ятки, які спрямовують групу навчальної діяльності, • регулювати міру вчительської допомоги групам у процесі їх роботи, • вчити школярів співпраці під час виконання групових завдань. 	<p>Вимоги до формування груп:</p> <ul style="list-style-type: none"> • склад групи, • у кожного учня – певна робота, • керування – через інструкції. 	<p>Види парної роботи</p> <ul style="list-style-type: none"> • статична пара, • динамічна пара, • варіаційна пара.

<p>50-60 рр XX ст. – створено нову дидактичну концепцію початкового навчання, спрямовану на загальний розвиток дітей.</p> <p>60-70 рр XX ст. – спроби впровадити її у масову шкільну практику не були успішними, оскільки вчителі не змогли забезпечити нові програми відповідними технологіями навчання.</p> <p>80-90 рр XX ст. – відродження інтересу до концепції.</p>	<p>Леонід Володимирович Занков (1901–1977)</p>	<p>XVIII ст. – Й. Г. Песталоцці</p> <p>30 рр XX ст. – Л. Виготський (оцінювати рівень розвитку дитини потрібно не лише за тим, що вона робить самостійно (актуальний рівень розвитку), а й за тим, що вона може робити з допомогою дорослого (зона найближчого розвитку).</p>	<p>Даниїл Борисович Ельконін (1904 - 1977)</p> <p>Василь Васильович Давидов (1930 - 1998)</p>	<p>кінець 50-х рр. XX ст. – формування системи 80-і рр. XX ст. – поширення системи у масовій школі (1-5 класи)</p>
<p>Зміст РН – пізнання загальної картини світу засобами науки, літератури, інших видів мистецтва.</p>	<p>Стрімкий розвиток емпіричної свідомості (сприйняття речей такими, якими вони є у реальному існуванні)</p>	<h2 style="text-align: center;">РОЗВИВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ</h2>	<p>Формуванні теоретичного мислення школярів (його особливість – діалогічність)</p>	<p>Основні складові пошуково-дослідницького методу є:</p> <ul style="list-style-type: none"> • формулювання навчального завдання, • спільне з учнями розв'язання навчального завдання, • організація оцінювання віднайденого способу дії.
<p>Розвиток – поява новостворень у психіці дитини, які не задані безпосередньо навчанням, а виникли в результаті внутрішніх, глибоких інтеграційних процесів.</p>	<p>Принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • принцип навчання на високому рівні складності; • принцип навчання швидким темпом; • принцип провідної ролі теоретичних знань; • принцип усвідомлення школярами процесу учіння; • принцип цілеспрямованої і систематичної роботи з розвитку всіх учнів. 		<p>Принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дедукція на основі змістовних узагальнень; • змістовний аналіз; • змістовне абстрагування; • теоретичне змістовне узагальнення; • сходження від абстрактного до конкретного; • змістова рефлексія. 	<p>Основа системи теоретичних знань – змістові узагальнення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • найзагальніші наукові поняття, що виражають глибинні причинно-наслідкові зв'язки й закономірності, фундаментальні генетично-вихідні явища, категорії (число, слово, енергія, матерія тощо); • поняття, в яких виокремлені не зовнішні, предметно-конкретні ознаки, а внутрішні зв'язки (історичні, генетичні та ін.); • теоретичні образи, одержані шляхом мислительних операцій з абстрактними об'єктами.
<p>Основна мотивація навчальної діяльності учнів – формування у них пізнавального інтересу.</p> <p>Форми діяльності учнів на уроці – дидактичні ігри, дискусії про прочитане та побачене, мистецтво, музику, працю, позакласне життя дітей.</p>	<p>Б.П. Нікітін – розвивальні ігри</p> <p>І.П. Волков – розвиток творчої діяльності</p> <p>Г.С. Альшутлер - ТРВЗ</p>	<p>Своєрідність навчальної діяльності школярів – не в засвоєнні знань і вмінь, а в самозміні дитини.</p> <p>Пошуково-дослідницька навчальна діяльність розпочинається з формулювання навчального завдання (мети, що постає перед учнем у формі проблемного завдання, яке створює навчальну (проблемну) ситуацію)</p>		<p>Щоденник</p>

Педагоги-засновники авторських методик**Монтессорі**

Марія

(1870-1952, 82 р.)

Штайнер

Рудольф

(1861-1925, 64 р.)

Амонашвілі

Шалва Олександрович

(1931)

Шаталов

Віктор Федорович

(1927-2020, 93 р.)

Лисенкова

Софія Миколаївна

(1924-2012, 88 р.)

Нікітін

Борис Павлович

(1916-1999, 83 р.)

Дьяченко

Віталій Кузьмич
(1923-2008, 85 р.)

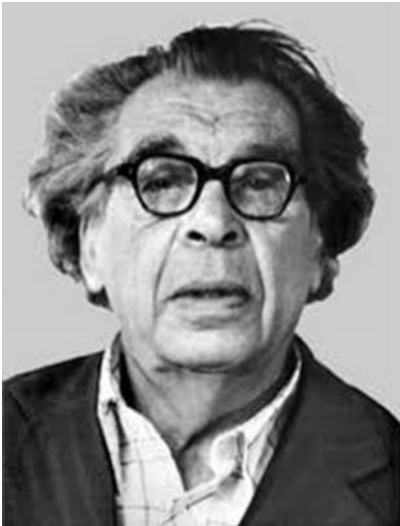
Зайцев

Микола Олександрович
(1939-2018, 78 р.)

Іванов

Ігор Петрович
(1923-1992, 69 р.)

Ельконін

Даніїл Борисович
(1904-1984, 80 р.)

Давидов

Василь Васильович
(1930-1998, 68 р.)

Занков

Леонід Володимирович
(1901-1977, 76 р.)

Федоренко

Іван Тимофійович
(1908-1982, 74 р.)

Волков

Ігор Павлович
(1927-1999, 72 р.)

Потапова

Євгенія Миколаївна

Кушнір

Олексій Михайлович
(1958-2021, 62 р.)

Зайцев

Всеволод Миколайович

Жовтень 1986 р., Переделкино

Зліва-направо: Ш. Амонашвілі, Л. Нікітіна, С. Соловейчик, С. Лисенкова,
В. Матвеев, Б. Нікітін, В. Шаталов, В. Караковський, І. Волков, А. Адамський,
Г. Альошкіна, Є. Ільїн.

Навчальне видання

Лавренко Світлана Олександрівна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ
«ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»**

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 013 Початкова освіта
(електронне видання)*

Відповідальний за випуск: Мкртічян Оксана Альбертівна

Комп'ютерна верстка: Лавренко Світлана Олександрівна

Коректор: Лавренко Світлана Олександрівна

**Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несе
автор**